

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Науковий журнал
виходить 40 разів на рік
Заснований у березні 1997 року

Випуск №34 (247)

Черкаси - 2012

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16161-4633ПР від 11.12.2009**

Матеріали «Вісника» присвячені актуальним проблемам соціально-педагогічної роботи, професійної підготовки спеціалістів соціальної сфери. У публікаціях досліджуються аспекти соціально-педагогічної роботи з різними категоріями населення, зокрема: соціально-педагогічна робота з сім'ями, дітьми та молоддю, людьми похилого віку, підлітками, схильними до адиктивної поведінки; спрямованої на виявлення та розвиток обдарованості дитини; взаємодію фахівців з дитячими, молодіжними та громадськими організаціями; формування професіоналізму спеціалістів соціальної сфери, аналізується міжнародний і вітчизняний досвід соціально-педагогічної діяльності.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої школи, аспірантам, студентам, соціальним працівникам, а також усім, хто цікавиться соціально-педагогічною проблематикою.

Постановою президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1 (Бюлетень ВАК України, 2010. – №3) журнал включено до переліку наукових фахових видань зі спеціальності «Педагогічні науки».

Випуск № 34 (247) наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія педагогічні науки рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 1 від 28 серпня 2012 року.)

Журнал реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновник: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) та Реферативним журналом Всеукраїнського інституту наукової і технічної інформації РАН (ВІНІТІ РАН).

Головна редакційна колегія:

д.пед.н., проф. *А.І. Кузьмінський* (головний редактор), д.пед.н., проф. *Н.А. Тарасенкова* (заступник головного редактора), к.ф.-м.н., доц. *О.О. Богатирьов* (відповідальний секретар), д.б.н., проф., чл.-кор. АПНУ *Ф.Ф. Богачко*, д.ф.-м.н., проф. *А.М. Гусак*, д.е.н., проф. *І.І. Кукурудза*, д.б.н., проф. *В.С. Лизогуб*, д.філос.н., проф. *О.В. Марченко*, д. і. н., проф. *В.В. Масненко*, д. х. н., проф. *Б.П. Мінаєв*, д.філол.н., проф. *О.О. Селіванова*, д.філол.н., проф. *В.Т. Поліщук*, д.т.н., проф. *В.М. Середенко*, д. і. н., проф. *А.Ю. Чабан*.

Редакційна колегія серії:

Тарасенкова Н.А., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор); *Біда О.А.*, д.пед.н., проф. (заступник відповідального редактора); *Король В.М.*, к.пед.н., доц. (відповідальний секретар); *Бурда М.І.*, д.пед.н., проф., член-кор. АПН України; *Градовський А.В.*, д.пед.н., проф.; *Десятов Т.М.*, д.пед.н., проф.; *Євтух М.Б.*, д.пед.н., проф., академік АПН України; *Капська А.Й.*, д.пед.н., проф.; *Крилова Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Малова І.Є.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Мельников О.І.*, д.пед.н., проф. (Білорусь); *Мілушев В.Б.*, доктор, професор (Болгарія); *Ничкало Н.Г.*, д.пед.н., проф., академік АПН України; *Расцьотіна С.О.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Скафа О.І.*, д.пед.н., проф.; *Симоненко Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф.; *Грабовий А.К.*, к.пед.н., доц.; *Гриценко В.Г.*, к.пед.н., доц.; *Демченко О.Г.*, к.ф.-м.н., доц.; *Касярум Н.В.*, к.пед.н., доц.; *Майборода Г.Я.*, к.пед.н., доц.; *Прокопенко Л.І.*, к.пед.н., проф.; *Савченко О.П.*, к.пед.н., проф.

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, вул.О.Дашкевича, 22, к.376
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра загальної педагогіки і соціології. Тел. (0472) 33-10-96

Література

1. Ганчев И. Математический фольклор. Пер. с болг. / И. Ганчев, К. Чимев, Й. Стойнов. – М. : Знание, 1987. – 208 с.
2. Гнеденко Б. В. Формирование мировоззрения учащихся в процессе обучения математики / Б. В. Гнеденко. – М. : Просвещение, 1982. – 144 с.
3. Заглада Л., Шулікін Д. Якщо підтримати перші вияви дитячих талантів, то задатки і схильності з великою ймовірністю переростуть у здібності / Л. Заглада, Д. Шулікін // Перша вчителька. – 2012. – №1 (01) травень. – С. 34–36.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. Проколієнко. – Київ «Радянська школа», 1989. – 608 с.
5. Крутецкий В. А. Психология математических способностей школьников / В. А. Крутецкий. – М., «Просвещение», 1968. – 432 с.
6. Панченко В. Розвиток математичних здібностей учнів початкових класів / В. Панченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 2. – С. 24–30.
7. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Т. І. Поніманська. – К. : «Академвидав». – 2006. – 456 с.
8. Здібності. Поняття і види здібностей. [Електронний ресурс] / Режм доступу : <http://psi-help.com/metodichn-rekomendacz-z-psixolog-ta-pedagogki/10-osobistst-ta--pdstrukturi/77-zdbnost.html>.

Аннотація. В статті розглядається природа і суть математических способностей учеников младшего школьного возраста. Представлены разные определения понятия «математические способности», освещены разные взгляды исследователей относительно особенностей развития способностей младших школьников и определены характерные черты, присущие математически способным ученикам.

Ключевые слова: способность, математические способности, ученики младшего школьного возраста, мыслительные операции, начальная школа.

Summary. In the article considered the nature and essence of the mathematical abilities of pupils of primary school age. Presented different definition of "mathematical ability", outlined different views of researchers on the specifics of abilities junior pupils and identified characteristic features of mathematically gifted pupils.

Keywords: ability, mathematical ability, pupils of primary school age, thought operations, elementary school.

УДК 37.378.004

Кучай О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розглядається необхідність застосування мультимедійних технологій в освіті. Впровадження мультимедійних технологій в освіту вимагає відповідності професійної підготовки вчителів сучасному рівню інформатизації суспільства. Тому однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів, які володіють високим рівнем застосування мультимедійних технологій, готові застосовувати їх у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: мультимедіа, освіта, підготовка вчителів, інформатизація суспільства.

Постановка проблеми. Нові інформаційні технології мають величезний діапазон можливостей для вдосконалення навчального процесу і системи освіти в цілому. Одним з дидактичних засобів, що мають значний розвиваючий потенціал, є мультимедіа. Проте існує ряд актуальних проблем, пов'язаних з використанням засобів інформаційних технологій в сучасній освіті.

Аналіз змісту результатів досліджень, присвячених проблемі використання мультимедіа в навчально-виховному процесі, дозволяє зробити висновок про відсутність загальних концепцій, які дозволяли б в єдиній системі понять охопити безліч фактів, накопичених в практиці навчання і виховання. У педагогічній науці, і особливо в практиці вітчизняного викладання, спостерігається недооцінка можливостей комп'ютерних засобів навчання, у тому числі і мультимедіа. Пов'язано це, передусім, із складністю і недостатньою розробленістю в теорії самого поняття мультимедіа як дидактичного засобу.

Найважливішим завданням школи на сучасному етапі є гуманізація процесу навчання, яка знаходить своє вираження в тому, що, разом з педагогічними цілями навчання, велика увага приділяється цілям розвитку учнів, формуванню їх індивідуальності. Відбувається поступове усвідомлення потреби у формуванні інформаційної культури учнів. Необхідність задоволення позначених потреб в умовах неухильно зростаючої інформатизації учбового процесу вимагає від педагога знань і умінь в сфері застосування новітніх педагогічних технологій, володіння прогресивними методами і засобами сучасної науки. Проте багато викладачів не мають належного уявлення про суть, структуру і функції мультимедіа в навчальному процесі [1].

Аналіз останніх публікацій. Проблеми інформатизації освіти, використання мультимедійних технологій, аналіз педагогічного потенціалу інформатизації навчального

процесу розкрито в роботах Ю. Казакова, В. Мадзігона, Ю. Машбиця, І. Прокопенка, Н. Савченко, М. Жалдака, О. Шликова та ін.

Підготовка фахівців, зокрема вчителів початкових класів, які володіють новітніми мультимедійними технологіями, є необхідною умовою для підвищення рівня знань суспільства загалом, так як сам класовод закладає основи знань людини.

Процес підготовки вчителів початкових класів із застосуванням мультимедійних технологій у вищих навчальних закладах висвітлюють у своїх працях В. Андрієвська, В. Імбер, Н. Оліфіренко, О. Суховірський, В. Шакотько, О. Шиман та ін. Однак, як свідчать дослідження, переважна кількість учителів початкової школи не готова використовувати ІКТ, мультимедійні технології у своїй професійній діяльності, зокрема готувати й проводити уроки з комп'ютерною підтримкою.

Втім теоретичний аналіз проблеми навчання мультимедіа майбутніх учителів свідчить про недостатню її розробленість, особливо в царині наукового вивчення і впровадження досвіду зарубіжних країн, передусім досвіду сусідніх держав, зокрема Польщі. До освітньої практики Польщі зверталися дослідники: Я. Гречка (особливості державно-громадського управління освітою в Польщі), А. Каплун (розвиток професійної школи сільсько-господарського профілю у Польщі в 1960-90-х роках), І. Ковчина (реформування польської загальної середньої і педагогічної освіти у 80-90-х роках ХХ ст.), К. Крашевські (наукові основи техніки як складова загальної освіти у початковій школі Польщі), Я. Морітц (система професійної підготовки вчителя і шляхи її оптимізації в умовах розвитку сучасної освіти в Польщі), В. Ханенко (проблема гуманізації виховання в контексті розвитку польської педагогіки міжвоєнного періоду), Л. Юрчук (стан і тенденції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти у Польщі) та ін.

Окремого дослідження потребує проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій у вищих навчальних закладах України на тлі досвіду зарубіжних країн, зокрема Польщі. Підготовці майбутніх учителів початкових класів у Польщі приділяли увагу такі вчені: К. Крашевські, В. Оконь, І. Пижик, В. Потенга та інші, в Україні – Н. Бібік, О. Біда, В. Бондар, О. Комар, Л. Коваль, Н. Кічук, І. Пальшкова, В. Радул, О. Савченко, Л. Хомич, І. Шапошнікова та ін.

Метою є виявлення особливостей підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій.

Основний виклад матеріалу. Сучасне суспільство характеризує зростання ролі інформації в соціальних відносинах, збільшення швидкості її опрацювання завдяки комп'ютерній техніці та впровадження інформаційних телекомунікаційних технологій у всі сфери суспільного життя. Про зростання ролі мультимедіа в розвитку суспільства свідчать Закони України „Про інформацію” (1992), „Про захист інформації в автоматизованих системах” (1994), „Про Концепцію Національної програми інформатизації” (1998), „Про Національну програму інформатизації” (1998) та укази Президента України „Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” (2000), „Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України” (2001) та ін.

Інформатизація суспільства зумовлює необхідність застосування мультимедійних технологій в освіті, яка готує кваліфіковані кадри для всіх сфер і галузей суспільного життя. В епоху інформатизації суспільства помітно зростає роль освіти, оскільки з усіх соціальних інститутів саме освіта є основою його соціально-економічного і духовного розвитку. На даному етапі в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження в європейський освітній простір. Учитель перестав бути основним джерелом знань для учнів. На дітей і підлітків нахлинула лавина інформації з різних джерел, таких як: телебачення, відеофільми, комп'ютерні програми й ігри, Інтернет, різноманітна навчальна й науково-популярна література тощо.

Очевидно, що впровадження мультимедійних технологій в освіту вимагає відповідності професійної підготовки вчителів сучасному рівню інформатизації суспільства. Тому однією з

глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів, які володіють високим рівнем застосування мультимедійних технологій, готові застосовувати їх у навчально-виховному процесі й управлінні освітою, беруть активну участь у процесі інформатизації освіти.

Аналіз діяльності випускників ВНЗ допоміг виявити такі суперечності між:

- традиційною системою навчання, що переживає глибоку кризу, та новими умовами глобального впровадження мультимедійних технологій у всі сфери життєдіяльності сучасної людини;

- вимогами до педагогічної праці, яка має бути індивідуально-творчою, та заформалізованою системою підготовки вчителя;

- стрімкий розвиток науки, тенденції переходу до інформаційного суспільства, що чітко прослідковуються нині, загострюють суперечності між обсягом інформації, що одержується людством і можливостями її засвоєння. Виникла гостра потреба в оволодінні майбутніми вчителями мультимедійних технологій;

- невичерпними дидактичними можливостями всесвітньої інформаційної мережі Інтернет і низьким рівнем їх використання в процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів;

- швидкими темпами комп'ютеризації навчання у загальноосвітніх школах і неготовністю вчителів початкових класів до використання мультимедійних технологій.

Низький рівень інформаційної культури вчителя початкових класів призвів до того, що він переважно є лише споживачем готової дидактичної продукції, не готовий до створення авторських розробок навчальних і виховних заходів. Розуміння необхідності широкого впровадження мультимедійних технологій в навчально-виховний процес у школах і ВНЗ ще не знайшло повного застосування на практиці. Застосування мультимедійних технологій у навчанні розуміється багатьма практиками лише як фрагментарне використання у вивченні окремих предметів.

Набуто певний практичний досвід використання мультимедіа у початковій ланці навчання (Ю. Громова, І. Мураль, Л. Югова та інші), що свідчить про інтерес учителів до пошуку шляхів їх використання.

Впровадження мультимедіа в освіту піднімає навчання на якісно новий рівень за рахунок використання в мультимедіа-ресурсах різних способів подання інформації.

Ю.Єгорова відмічає, що використання мультимедіа сприяє підвищенню ефективності навчання, тим, що :

- засвоєння знань відбувається не з потреби, а за бажанням учнів;
- мультимедіа сприймається радісно, а радість у свою чергу стимулює прихильність до навчального предмета
- надається можливість оцінити себе на тлі діяльності інших учнів;
- висувається новий об'єктивний критерій оцінки своєї діяльності : перемагає, виграв той, хто багато знає і уміє користуватися своїми знаннями;
- створюється можливість дати волю фантазії, зняти бар'єри страху, боязнь бути смішним, отримати погану відмітку і так далі;
- створюється атмосфера співпраці усього колективу і здорового змагання;
- учні прагнуть самостійно здолати труднощі.

Крім того, виділяються умови ефективного застосування мультимедіа в навчальному процесі. До таких умов відносяться наступні:

- побудова занять відповідно до дидактичних можливостей мультимедіа;
- оптимальний підбір педагогічних мультимедійних програм і їх поєднань відповідно до цілей заняття, рівня підготовки студентів;
- дотримання загальнонаукових і дидактичних правил застосування мультимедіа.

Н. Клемешова виявила, що ефективність використання мультимедіа як дидактичного засобу при формуванні навчальної діяльності залежить від побудови системи навчальних занять, що містять в тій або іншій формі мультимедіа, відповідно до моделі освоєння учнями навчальної діяльності. Модель практичного освоєння навчальної діяльності в умовах

активного застосування мультимедіа включає етапи: стимулюючий, повчальний, аналітико-рефлексивний, а також етап саморегуляції і етап самореалізації. Мультимедіа як дидактичний засіб, сприяючий освоєнню дитини навчальної діяльності, впливає на розвиток основних сфер індивідуальності учня: стимулюючий етап моделі освоєння навчальної діяльності припускає дію на мотиваційну сферу; повчальний етап охоплює інтелектуальну і предметно-практичну сфери індивідуальності того, що навчається; на етапі аналітико-рефлексивному і етапі саморегуляції відбувається дія на сферу саморегуляції; етап самореалізації припускає формуючий вплив на емоційну сферу індивідуальності учня [1].

Мультимедіа забезпечують можливість інтенсифікації навчання і підвищення мотивації навчання за рахунок застосування сучасних засобів обробки аудіовізуальної інформації [2].

Вищі навчальні заклади передусім мають формувати творчого вчителя, який може зацікавити учнів, застосовувати мультимедійні засоби навчання (МЗН) для пробудження інтересу учнів, активності в навчанні. Специфікою навчання молодших школярів є візуалізація навчального матеріалу, а одним з найбільш ефективних способів забезпечення її – наочно-образний підхід за допомогою МЗН.

Польські вчені активно працюють над пошуком оптимальних шляхів удосконалення системи підготовки вчителів початкових класів у вищих навчальних закладах. Одним із них польські дослідники вбачають удосконалення педагогічної освіти у формуванні професійної компетенції майбутніх учителів початкових класів, надаючи перевагу реалізації найефективнішим концепціям та моделям підготовки вчительських кадрів у сучасних умовах. Україна потребує інтенсивного розвитку процесу інформатизації системи освіти. Нагальним для вітчизняної освіти є впровадження в навчальний процес середньої та вищої школи нових мультимедійних технологій, без яких неможливий науково-технічний прогрес. Як бачимо, підготовка вчителя початкових класів засобами мультимедійних технологій є доволі актуальним питанням. Зауважимо, що Польща випереджає Україну за багатьма показниками успішного розв'язання цієї проблеми. Це переконує в необхідності вивчення й запозичення теоретичних напрацювань і практичного досвіду вчених цієї країни.

Висновок. Таким чином, нині активно досліджуються різні аспекти використання мультимедіа в освіті, виділяються технічні і психолого-педагогічні особливості мультимедійних технологій, підкреслюється необхідність їх цілеспрямованого і продуктивного застосування в навчально-виховному процесі середньої і вищої школи. Більшість педагогів і психологів відмічають, що сучасні інформаційні технології, у тому числі і мультимедіа, відкривають таким, що вчиться доступ до нетрадиційних джерел інформації, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання із застосуванням засобів концептуального і математичного моделювання явищ і процесів, які дозволяють підвищити ефективність навчання.

Література

1. Мультимедиа в современном образовании. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.media-pedagogics.ru/article2.html>
2. Стариков Д. А. Педагогические условия внедрения мультимедиа технологий в процесс обучения студентов ВУЗа : Дисс. ... на соискание уч. степени канд.пед. наук : спец. 13.00.04 / Стариков Дмитрий Александрович. – Нижний Новгород, 2009. – 197 с.

Аннотация. В статье рассматривается необходимость применения мультимедийных технологий в образовании. Внедрение мультимедийных технологий в образование требует соответствия профессиональной подготовки учителей современному уровню информатизации общества. Поэтому одной из глобальных целей информатизации образования есть подготовка учителей, которые владеют высоким уровнем применения мультимедийных технологий, готовые применять их в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: мультимедиа, образование, подготовка учителей, информатизация общества.

Summary. The article tells about the necessity of using multimedia technologies in education. Introduction of multimedia technologies in education requires accordance of professional teachers training to the modern level of informatization society. Therefore one of global aims of informatization of education is teachers training, which have a high level applications of multimedia technologies, ready to apply them in educational process.

Key words: multimedia, education, teachers training, informatization society.